

THE POWER OF PUBLIC SPEECH, ELENA
KREYTSCHOVA, NADEZHDA STALYANOVA,
ПАРАДИГМА 2017, 221 СТР.

БОРИСЛАВ БОРИСОВ,

ПЛОВДИВСКИ УНИВЕРСИТЕТ „ПАИСИЙ ХИЛЕНДАРСКИ“

Представяното изследване „The Power of Public Speech” („Силата на публичната реч“, написано на английски език) е с интердисциплинарен характер, разглежда езикови явления и процеси, които са във фокуса на съвременното общество. Публичната реч, разбираана и осмисляна от полюса на агресията до толерантността и политическата коректност, е изследвана през призмата на психологията, юридическите текстове, новите технологии и изкуството. Именно този изследователски подход прави книгата новаторска по своя характер и задаваща тенденции във филологическото мислене.

Авторките от години посвещават научния си интерес на проблематиката на публичната реч. Елена Крейчова работи в Масариковия университет в Бърно, Чехия. Автор е на множество научни публикации по съпоставително езикознание, на речници, съдебен преводач към Министерството на правосъдието на Република Чехия. Надежда Сталянова работи в СУ „Св. Кл. Охридски“, като научните ѝ интереси са свързани с езиковата метафора, публичната реч, политическия език. Автор е на няколко десетки научни публикации, основател и дългогодишен директор на Центъра за анализ на политическата и журналистическата реч.

В книгата „The Power of Public Speech” се засягат проблеми от различни области, в които общественият живот има връзка с публичната реч – законодателството, развитието на обществото, агресията и вербалната агресия, общуването в интернет, политическата

коректност, медийните политики. Това са проблеми със сложен и интердисциплинарен характер, обект на изследване от много науки, напр.: дефинирането езиковата агресия в рамките на общата агресия, разглеждана от психологията; политиката на българските медии в контекста на европейската практика и законодателство; спецификата на онлайн комуникацията през призмата на езиковия етикет, функционирането на политически коректната лексика в съвременното българско общество и др.

Всяка глава на книгата представлява отделен аспект на функционирането на публичната реч.

В главата **„Агресия и езикова агресия“** се поставят въпроси, отнасящи се до човешката агресия, занимавали човечеството в течение на векове и наблюдавани от различни гледни точки – от тази на философията, психологията, религията. Тук се разглежда речевата агресивност, която се проявява не само чрез езикови единици, свързани с грубо, жестоко, силово поведение (вулгарни думи, псувни, просторечие и груб жаргон), но в много силна степен и с налагане от страна на говорещия на свое речево (или по-общо – комуникативно) поведение, отказ от диалог, неумение да се слуша събеседникът.

Главата **„Езикова агресия, език на омразата и свободата на словото“** е посветена на свободата на словото – на възможността да се изразят собствено мнение, мисли и възгледи, а също и на толерантността, т.е. способността да се допусне съществуването на различна гледна точка, което представлява едни от основите („крайъгълните камъни“) на демократичната държава. Въпреки че свободата на словото като изконно право е формулирана като общовалидна, упражняването на тази свобода включва не само права, но и известни задължения. Това е изрично упоменато и в Европейска конвенция за правата на човека, в която се посочва, че упражняването на тези свободи същевременно е съпроводено със задължения и отговорности, т.е. правото на свобода на словото е сред т.нар. относителни права, които допускат и известни ограничения. Тук са изследвани и позициите на българското законодателство, отнасящи се до ограничаване на свободата на словото, когато става въпрос за нарушаването на други човешки права (тук виждаме ясен конфликт с езиковата агресия, която е проявена в определена комуникативна ситуация), като в текста представяме части от Наказателния

кодекс на Република България, посветени на обидата и клеветата. В тази глава отделяме и специално внимание на езика на омразата като една от съставните части на т.нар. престъпления на омразата, т.е. наказуеми деяния, породени от омраза.

Главата **„Общество, публичен език, медии“** с нейните подглави **„Публична сфера и морал“**, **„Етичен кодекс и медии“**, **„Медии – свобода и отговорност“** е посветена на ролята на медиите за формирането на модерната публична сфера и нейната трансформация. В главата се обръща специално внимание на медийната саморегулация (чрез приемането на Етичен кодекс на българските медии), т.е. на механизма за гарантиране на свободата на медиите. Изследвана е и нормативната уредба на свободата на словото и медиите.

Главата **„Човекът, медиите и виртуалната среда“** е пряко продължение на предишната глава, посветена на комуникациите и новата среда, в която те трябва да функционират.

Главата **„Интернет свободата и речта на омразата онлайн“** поставя акцент върху въпросите къде е границата между свободата на словото и речта на омразата в кибер пространството и на ролята на интернет като медиум в разнообразието на гледни точки, като това богатство на възможности за изразяване е базисно за плуралистичното общество.

Главата **„Изразяване на личното мнение онлайн – свобода или ограничения“** разглежда начините, по които се регулират агресивността и езикът на омразата в публичната медийна реч. Тук вниманието е съсредоточено върху механизмите, които онлайн медиите прилагат, с цел ограничаване на вербалната агресия от страна на читателите и потребителите на медийните онлайн продукти.

Главата **„Интернет – място за свободно изразяване на мнение или за политическа коректност“** се фокусира върху правилата на големите български форуми, в които прави впечатление наличието и спазването на строги правила при комуникацията и обмяната на информация в публичен писмен вид.

Главата **„Думи и мисли в окови или на свобода?“** разглежда политическата коректност като начин на градене на принципи на общуване и в частност на вербално поведение. Проследена е историята на идеята още от 18. век до наши дни, през

марксистко-ленинските идеи, с особен акцент на 60-те и 70-те години на 20. век и маркирането на границите на обществено приемливото на вербалното поведение в съвременните ни общества. Подчертава се, че политически коректната лексика, прескриптивно налагана и популяризирана, не е с еднакъв семантичен обем и посоки на метафоризация за всички представители на обществото.

Главата „**Ядем ли малки негърчета (лингвистични експертизи по два съдебни казуса)**“ разглежда практическата страна на въпроса за политическата коректност в рамките на две реални съдебни дела на Комисията за защита от дискриминация от 2016-та година, в които авторката е призована като вещо лице за даване на лингвистична експертиза. И двата съдебни казуса са свързани с публичния език, като от лингвистична гледна точка в тях се преплитат въпросите за семантиката, етимологията, функционирането на лексема в контекст, езика на омразата, политическата коректност, правата на човека в зависимост от публичния език

Главата „**Силата на езика през призмата на Холивуд и лингвистиката**“ разглежда избрани лингвистични теории, пресъздадени в сюжета на филма „Първи контакт“ (*Arrival*) с 8 номинации за Оскар за 2016-та година, а именно – теорията за семантичните примитиви на Анна Вежбицка, теорията за лингвистичната относителност на Сепир-Уорф, теорията за езиковата картина на света. Изследването на езика от страна на лингвистиката и на филмовата индустрия е любопитно, защото дава различни рамки и подходи към проблематиката от лингвистично, социално и антропологично естество.

Тематиката на книгата е изключително актуална не само в национален, а и в общоевропейски и световен контекст. Силата на публичния език все по-често се анализира не само в научните среди, защото тя представлява обществен феномен, оказващ влияние на цялото съвременно общество. Самите авторки посочват, че не претендират за изчерпателност, а само предлагат едно малко парче от пъзела, който представлява осмислянето на силата на публичната реч. Въпреки това „Силата на публичната реч“ е основополагащ филологически труд в тази посока.